

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності фінанси і кредит

за темою:

«Вплив інформаційної економіки на розвиток банківської діяльності»

Виконавець

Студентка 41 групи
кредитно-економічного факультету
Остапенко Катерина Олександрівна

_____
/підпис/

Науковий керівник

д.п.н., професор
Маслов Юрій Константинович

_____
/підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Остапенко Катерини Олександрівни

Вплив інформаційної економіки на розвиток банківської діяльності

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються: теоретичні основи та законодавче регулювання інформаційних технологій, а саме сутність інформаційної економіки та тенденції її впровадження в банківський сектор, законодавче регулювання інформаційних технологій в Україні.

Здійснена оцінка розвитку діяльності банків в сучасних умовах цифрових технологій. Проведено аналіз можливостей Інтернету в умовах конкуренції на ринку банківських послуг. Описано етапи розвитку банківських інформаційних технологій. Зроблена оцінка потенційних можливостей банку при використанні інформаційних технологій.

Також у роботі виявлені перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні. Оцінені сучасні можливості українських банків у сфері інформаційних технологій. Та сформулювало можливості цифрового маркетингу як основи розвитку новітніх банківських технологій.

Ключові слова

Банк, інформаційна економіка, інформаційні технології, цифровий маркетинг, Інтернет, Інтернет-банкінг, он лайн послуги, офлайн послуги.

ANNOTATION

graduation work for obtaining an educational degree of a bachelor's degree

Ostapenko Kateryna Aleksandrovna

Influence of information economy on development of banking activity

Odessa National University of Economics

Odessa, 2018

The Graduation Thesis consists of three sections.

The first chapter deals with the theoretical foundations and legislative regulation of information technologies, namely, the essence of the information economy and its implementation trends in the banking sector, legislative regulation of information technologies in Ukraine.

The second section provides an assessment of the development of banks in the current conditions of digital technologies. The analysis of possibilities of the Internet in the conditions of competition in the market of banking services is carried out. The stages of development of banking information technologies are described. An estimation of potential opportunities of the bank is made with the use of information technologies.

The third section identifies the prospects for the development of information technology in Ukraine. The modern possibilities of Ukrainian banks in the field of information technologies are estimated. And opportunities of digital marketing as the basis for the development of advanced banking technologies are formulated.

Key words: bank, information economy, information technologies, digital marketing, Internet, Internet banking, on-line services, offline services

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	7
1.1. Сутність інформаційної економіки та тенденції її впровадження в банківський сектор.....	7
1.2. Законодавче регулювання розвитку банківських інформаційних технологій.....	17
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	27
2.1. Вплив Інтернет – банкінгу на рівень конкуренції на ринку банківських послуг	27
2.2. Етапи розвитку банківських інформаційних технологій.....	37
2.3. Аналіз потенційних можливостей банку при використанні інформаційних технологій.....	47
Висновки до другого розділу	55
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	57
3.1. Оцінка сучасних можливостей українських банків у сфері інформаційних технологій.....	57
3.2. Цифровий маркетинг як основа розвитку новітніх банківських технологій.....	65
Висновок до третього розділу	71
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність випускної роботи. У сучасному світі в економічній теорії як і на практиці з'явилося поняття „інформаційна економіка”. Початок двадцятого століття характеризується різким розвитком технологій, прискоренням розповсюдження інформації та стрімкою глобалізацією економіки. Інформація зайняла місце значного ресурсу в економічній та господарській діяльності. Використання інформації створює певні знання, за допомогою яких можна більш ефективно проводити як господарські так і фінансові процеси. В наш час соціально-економічні відносини переходять в цифровий простір, тобто основним фактором сучасної економіки є розвиток цифрової культури, та формування нових концепцій і підходів в економіці.

Банківська система в сучасних умовах розвивається під впливом багатьох різноманітних процесів побудови інформаційного суспільства, глобалізації, зміцненню зовнішньоекономічних зв'язків, завдяки чому відбувається зростання конкурентної боротьби, комп'ютеризація та інформатизація економіки. Саме завдяки цим процесам банки створюють та впроваджують нові банківські продукти, формують ефективну інфраструктуру банківської системи, тим самим зміцнюють роль банківської системи.

Мета випускної роботи: проаналізувати вплив інформаційної економіки на розвиток банківської діяльності.

Завдання роботи: реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких завдань:

- визначити теоретичні засади та нормативно-законодавчу базу за якою розвивається інформаційна економіка
- дослідити стан та проблеми розвитку інформаційної економіки в банківському секторі

- проаналізувати зарубіжний досвід розвитку інформаційних технологій та порівняти його з досвідом України
- оцінити вплив інформаційних технологій на розвиток інформаційної економіки
- визначити конкурентні переваги банків України в сфері інформаційних технологій
- розробити рекомендації щодо покращення інформаційних технологій в банках України

Об'єктом дослідження являється інформаційна економіка як явище, що є перспективною галуззю на загальному ринку банківських послуг.

Предметом дослідження є стан і проблеми інформаційної економіки та інформаційних технологій в банківській діяльності, а також дослідження стану інформаційних технологій у банках України.

Інформаційною базою являються наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-законодавчі акти, статистична звітність Національного Банку України та окремих банківських установ та матеріали попередніх досліджень з даної тематики.

Для проведення дослідження використовується статистична інформація, надана Національним Банком України, Міністерством Фінансів, комерційними банками, що підлягає групуванню, обробці та аналізу.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження розглядалися у «Збірнику наукових праць студентів кредитно-економічного факультету ОНЕУ, 2018» та у журналі „Економічні студії” випуск 2/2018 року.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі визначено теоретичне обґрунтування інформаційної економіки, її нормативно-законодавча база, а також проведено аналіз сучасних інформаційних технологій, що використовуються в банках України. Також за результатами дослідження зарубіжного досвіду в області інформаційної економіки та проблем її розвитку в Україні було розроблено рекомендації щодо покращення стану та розвитку інформаційної економіки в Україні.

За результатами дослідження були зроблені такі висновки:

Інформаційна економіка - це наука, що досліджує господарську діяльність людини, яка передбачає широке застосування електронних технологій в процесах суспільного виробництва, розподілу і споживання суспільних благ.

В Україні регулювання інформаційної економіки знаходить відображення в таких законодавчих актах як: Законах України: „ Про інформацію”, "Про захист інформації в автоматизованих системах", "Про Концепцію Національної програми інформатизації", "Про інформаційні агентства", «Про Національну програму інформатизації», «Про електронний підпис», «Про електронний документообіг».

Було проведено дослідження відносно впливу Інтернету на розвиток банківської діяльності, та зроблені висновки. Так можна зробити висновок, що частка користувачів Інтернет найбільша в США, і складає 88,1%, проте частка населення, що користується Інтернет-банкінгом найбільша в країнах Європи.

У 2017 року 64,1% дорослого населення України були користувачами Інтернет, тоді як Інтернет-банкінгом користуються лише 52,7% населення.

Також у даній роботі ми проаналізували послуги Інтернет – банкінгу, що надають українські банки. Так беззаперечним лідером з надання онлайн-послуг є «ПриватБанк», він має найбільшу кількість балів за всіма критеріями. Він має зручний в навігації сайт, простий доступ до Інтернет-банкінгу, необхідно лише перейти за посиланням на сайті, та пройти ідентифікацію. Для доступу в

«Приват24» використовуються два пароля - постійний, встановлений особисто клієнтом, і динамічний, для підтвердження операцій в системі. Крім стандартного переліку операцій, ПриватБанк пропонує додаткові послуги в своєму Інтернет-банкінгу наприклад замовлення таксі доступний в 20 великих містах України, а також в Приват24 доступні квитки на поїзд, автобус і літак в усіх напрямках. Також, було проаналізовано можливості українських банків у таких напрямках як мобільний банкінг (Mobile-banking), СМС-банкінг (SMS-banking), ВАП-банкінг (WAP-banking), банкінг з використанням персонального комп'ютера (PC-banking) - технології клієнт-банку, Інтернет-банкінг (Internet-banking). Виходячи з цього аналізу зроблено висновок, що у 2017, найбільш поширеним способом дистанційного обслуговування є „PC-banking” або „Клієнт-Банк”, майже усі банки України, а саме 81 банк або 90% діючих банків України, пропонують цю послугу своїм клієнтам. Порівнюючи цей показник з даними 2012 року, ми можемо побачити, що частка банків, що пропонують послугу „PC-banking” своїм клієнтам зросла на 32 процентних пункти.

Також поширеною послугою є „Internet-banking”, у 2017 році цю послугу пропонують 58 діючих банків України, це 64% від загальної кількості діючих банків, якщо порівнювати цей показник з показником 2012 року, то можна побачити, що він збільшився на 11 процентних пункти.

Якщо аналізувати послугу „Sms-banking”, у 2017 році порівняно з 2012 роком частка банків України, що надає цю послугу збільшилась на 18 процентних пункти, та складає 82% від загальної кількості діючих банків України.

Також слід відмітити, що послуга „Mobile-banking” пропонується обмеженою кількістю банків, у 2017 році порівняно з 2012 роком частка банків, що пропонує цю послугу збільшилась в два рази, та склала 22%, але вона досі є занадто малою, і банкам необхідно звернути увагу на розвиток цього виду дистанційного обслуговування.

В роботі проаналізовано долю безготівкових розрахунків в різних країнах світу, та порівняно з Україною. Так найбільшу долю безготівкових розрахунків мають Нідерланди(73%), Сінгапур(61%), Франція і Швеція (59%), доля безготівкових розрахунків в Україні, у 2017р. складає 39%.

Також зроблено аналіз частки операцій з платіжними картками протягом 2008 -2017рр. Цей аналіз допоміг виявити тенденцію до зниження зняття готівки власниками карток, так у 2017 році порівняно з 2008 року вона знизилась на 34,7% і склала 60,7% від загальної кількості операцій. Позитивним те, що ми бачимо тенденцію до зростання операцій з використанням платіжних карток у безготівкових платежах, так у 2017 році їх частка склала 39,3%.

Досліджено зарубіжний досвід розвитку та впровадження інформаційних технологій, що найбільше в розвиток інформаційних технологій, інвестує Китай, доля від ВВП складає 30,3%, тим самим ми бачимо, що Україна знаходиться на останньому місці, і інвестує в розвиток інформаційних технологій лише 1,8% від ВВП. У відповідність «Глобального звіту про розвиток інформаційних технологій-2017 »Україна посіла 79-е місце серед 143 країн світу в рейтингу за рівню розвитку інформаційних технологій, опустившись відразу на 3 позицій в порівнянні з 2016 роком, коли Україна займала 76-е місце, а в 2015 році Україна займала 71-е місце в рейтингу інформаційних технологій, так ми бачимо тенденцію, до зниження позицій України в розвитку інформаційних технологій, порівняно з іншими країнами світу.

Виходячи з проведеного аналізу запропоновано методи просування інформаційних технологій на ринку банківських послуг. Одним з найактуальніших методів є цифровий маркетинг. Одним з основних напрямків, для банків було виділено цифровий маркетинг в соціальних мережах. Проаналізувавши сучасні можливості українських банків в цій сфері, ми дійшли висновку що найбільше користувачів мають соціальні мережі „Facebook” і „Twitter”. Так, наприклад, „Приватбанк” має найбільшу кількість

читачів в „Twitter”, а саме 142 тис. чоловік, також клієнти „Приватбанку” активно користуються його сторінкою у „Facebook” так банк має там 114,6 тис. читачів, також банк має сторінку в „Instagramm” та власний канал на „YouTube”, де активно рекламує свої продукти на послуги, а також пропонує навчальний матеріал для своїх клієнтів.

Маркетологам банківської справи потрібно впроваджувати все нові і нові прийоми, методи і стратегії керування маркетинговою діяльністю, що не тільки зможе знизити негативний вплив кризових явищ на ринку фінансових послуг, але також дозволить збільшити долю клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лемещенко П.С. Информационная экономика Республики Беларусь в контексте мировых тенденций развития: научное издание / П.С. Лемещенко, Е.В. Шумских. – Мн.: Мисанта, 2013.
2. Нижегородцев Р.М. Научно-техническая информация и рынок: основы информационной экономики / Р.М. Нижегородцев [Электронный ресурс]. – 2010.–Режим доступа: http://www.mirkin.ru/_docs/_dumnaya/nigegorodcev.pdf.
3. Эрроу К. Информация и экономическое поведение / К. Эрроу // Вопросы экономики. – 1995. – № 5. С. 30–42.
4. Стрелец И.А. Информационная экономика как общемировой социальный феномен / И.А. Стрелец / Международные процессы. — 2011 — №25. С. 25-30
5. Нижегородцев Р.М. Управление беспорядком: Экономические основы производства и обращения информации.: [книга 2] / Р.М. Нижегородцев 2002. — С.173
6. Козлова С.Ю. Дезинтермедиация в банковском секторе: сущность и особенности проявления: научное издание / С.Ю. Козлова — 2015
7. Дроздовская Л.П., Рожков Ю.В. Д75 Банковская сфера: механизм информационно-финансовой интермедиации: монография / — РИЦ ХГАЭП, 2013. — С. 24 - 150.
8. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. — 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М. 479 с.. 1999.
9. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року затверджено Постановою Правління Національного банку України від 18.06. 2015 року – № 391. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>
10. Про захист інформації в автоматизованих системах [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 31.05.2005 №2594–IV. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

11. Про Концепцію Національної програми інформатизації [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 04.12.1998 № 74/98 – ВР. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
12. Про інформаційні агентства [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 28.12.1995 № 74/95 – ВР. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Про інформацію [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 02.10.1992 № 2657 – XII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
14. Про науково-технічну інформацію [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 25.06.1993 № 3322 – XII. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
15. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 04.12.1998 № 74/98 – ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>
16. Про захист інформації в автоматизованих системах [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 31.05.2005 № 2594 – IV. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2594-15>
17. Про електронний підпис [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 22.05.2003 №852 – IV. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2594-15>
18. Про електронний документообіг [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 22.05.2003 № 851 – IV. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
19. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 04.07.2002 № 40 – IV. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

20. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
21. World Bank (2016), Bank Ownership. World Bank Group: Washington, D.C.
22. Офіційний сайт Brasil Development Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/bndes/bndes_en/.
23. Черкасова, Е. А. Информационные технологии в банковском деле : учеб. пособие / Е. А. Черкасова, Е. В. Кийкова. — М.:Издательский центр «Академия», 2011. — С. 320
24. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <http://www.bank.gov.ua>
25. Офіційний сайт China Development Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cdb.com.cn/English/>.
26. Адриано А., Монр Х., Интернет доверия / А. Адриано, Х. Монр /Финансы и развитие — 2016
27. Блокчейн-технологии и их использование в государственной сфере А.В. Клечиков, М.М. Пряников, А.В. Чугунов International Journal of Open Information Technologies ISSN: 2307-8162 vol. 5, no.12, 2017
28. Теряева А.С., Баева А.С. Внедрение в банке электронного документооборота на основе blockchain: проблемы и перспективы // Интернет-журнал «Наукоединие» Том 9, №6 — 2017 — Режим доступу: <https://naukovedenie.ru/PDF/129EVN617>.
29. Цветкова Л. А. Перспективы развития технологии блокчейн в России: конкурентные преимущества и барьеры // Экономика науки. Т. 3. № 4. — 2017 — С. 275–296.
30. Тарасюк М. В., Кощеев О. О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій / Актуальні проблеми міжнародних відносин/ Випуск 131 — 2017
- 31 Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
32. Рафикова Л.И., Рафиков Р.И. Анализ и оценка кредитно-инвестиционного потенциала коммерческих банков Российской Федерации // Будущее науки –

2014: Сборник научных статей 2-ой Международной молодежной научной конференции. – Курск: Университетская книга, 2014. – С. 260.

33. Інновації майбутнього: FinTech Cluster, розвиток Bitcoin в Україні, а також «реінкарнація» НСМЕП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/352397/innovatsiyi-majbutnogo-fintech-cluster-rozvytok-bitcoin-v-ukrayini-atakoz-reinkarnatsiya-nsmep>.

33. Седікова І. О. Сучасний стан розвитку телекомунікаційного простору України / І. О. Седікова, Д. В. Седіков // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 4. – С. 74–78. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/echp_2014_4_13.pdf

34. Офіційний сайт ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://privatbank.ua/ru>

35. Офіційний сайт ПАТ «Укресімбанк» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://www.eximb.com>

36. Офіційний сайт ПАТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://www.oschadbank.ua/ua/>

37. Офіційний сайт ПАТ «ПУМБ» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://pumb.ua/>

38. Офіційний сайт ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://www.aval.ua/>

39. Офіційний сайт ПАТ «Банк Восток» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://www.bankvostok.com.ua/>

40. Офіційний сайт ПАТ «Укрсиббанк» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу у режимі: <https://my.ukrsibbank.com/ua/personal>

41. Майбутнє банкінгу: сучасні виклики та перспективи розвитку [Електронний ресурс] : зб. матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції ; 15 червня 2017 року, м. Київ. — К. : КНЕУ, 2017. — 110 с.

42. Про бібліотеки і бібліотечну справу [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 27.12.1995 №32\95 – ВР.
- 43 Зверяков М. І. Про зміну моделі економічного розвитку / М. І. Зверяков // Економіка України. - 2015. - № 6.- С.41-49.
44. Сандугей В. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток українського ринку праці / В. Сандугей // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 1. – С. 29–34.
44. Кулинич О. О. Напрями розвитку ІКТ-сфери у забезпеченні належного рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку ІТ-послуг / О. О. Кулинич, С. В. Войтко. //Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_60.pdf.
45. Бриллиуен Л. Научная неопределенность и информация. – М.: Мир, 1966. – С.271
46. Цифровые дивиденды. World Bank / Обзор и оглавление Доклада о мировом развитии / «Цифровые дивиденды» / Электронный ресурс: [www.wds.worldbank.org/.../World 0developm0l0dividends0overview.pdf](http://www.wds.worldbank.org/.../World%20developm%20dividends%20overview.pdf).
47. Цифровому банку будущего быть! [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.bps-sberbank.by/online/ru.about.news.201510290841-html>.
48. Голубков Е.П. Основы маркетинга: учеб. / Е.П. Голубков. М.: Финпресс, 2008. 704 с.
- 49.Белявский И. Маркетинговое исследование: информация, анализ, прогноз / И. Белявский. М.: Финансы и статистика, 2009. 507 с.
50. Мамаева Н.В., Бурков А.В. Comparative analysis of the cryptocurrency market // Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach, 2017. № 11. С. 86–88.
51. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
52. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.

53. Аналитический отчет об условиях обслуживания физических лиц в системе internet banking в 50 ведущих розничных банках Украины [Электронный ресурс] / Простобанк Консалтинг. — Режим доступа : www.prostobankir.com.ua
54. Апалькова В. В. Розвиток ринку міжнародних платіжних послуг в контексті глобальної інформатизації: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.02 / В. В. Апалькова; МОН України. — Київ. нац. ун-т. ім. Тараса Шевченко. — Київ, 2016. — 23 с.
55. Аналитический отчет об условиях IT сервисов и услуг для частных клиентов в 20 наибольших розничных банках Украины [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://ain.ua/2017/03/13/sravnenie-dvadcati-internet-bankingov-dlya-fizlic> – 13.03.2017.
56. Волосович С. В. Інноваційні платіжні послуги як інструмент розвитку торгівлі / С. В. Волосович // Економічний вісник університету. — 2016. — № 29/1. — С. 12–18.
57. Тарасюк М.В., Кощев О.О.// Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій // Actual problems of international relations. Release // 131 // 2017
58. . Bannister David. Payments innovation: lessons from emerging markets / David Bannister [Electronic Resource]. — Mode of access: <http://www.bankingtech.com/294492/paymentsinnovation-lessons-from-emerging-markets>
59. Tapscott D. (2016) Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin is Changing Money, Business, and the World / Don Tapscott and Alex Tapscott – New York. 324 p.
60. Blockchain & Healthcare – 2017 Strategy Guide (2017) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/317936859_Blockchain_Healthcare_-_2017_Strategy_Guide.
61. В МИФИ откроют «Центр развития блокчейн-технологий MERNIUS» (2017) / НИЯУ МИФИ, Новости университета, 05.09.2017. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://mephi.ru/content/news/1387/124164>.
62. Swan M. (2015) Blockchain: Blueprint for a New Economy / Melanie Swan –

USA: O'Reilly Media, Inc. 149 P.